

Eri toimijoiden vastuut peruspalveluissa ADHD- oireisten lasten ja nuorten tukitoimissa ja selvityksissä

Jos vanhemmilla herää huoli lapsesta otetaan ensisijaisesti yhteyttä:

- Lastenneuvolaan
- Lastentarhanopettajaan/ erityislastentarhanopettajaan
- Koulun terveydenhoitajaan
- Koulunkäyntiä koskevissa asioissa: opettajaan, erityisopettajaan, koulukuraattoriin tai koulupsykologiin
- Sosiaalityöntekijään (perheille suunnatut tukipalvelut). Yhteydenoton perusteella tehdään palvelutarpeen arviointi Sosiaalihuoltolain mukaan.
- Kasvatus- ja perheneuvolaan (esim. jos perheissä on haasteita tai vuorovaikutusongelmia).

Alla on kuvattu eri toimijoiden vastuut (tukitoimissa ja mahd. selvitysvaiheessa)

Tukitoimet ja toimenpiteet

Seuraavilla pyritään tukemaan lapsen ja perheen arkea (ei vaadi diagnoosia)

Vastuu selvitystyössä

Jos tukitoimet osoittautuvat riittämättömiksi aloitetaan ADHD selvitys

Päiväkoti/Esikoulu

Jos huoli herää päiväkodissa/ esikoulussa on otettava yhteyttä huoltajiin

Huoltajien luvalla konsultoidaan lastenneuvolaa, erityislastentarhanopettajaa, erityisopettajaa, tai mahd. moniammattillista verkostoryhmää.

Erityislastentarhanopettaja:

- tarkkailee lasta ryhmässään,
- antaa vinkkejä apuvälineistä, tukitoimista tai toimintatavoista,
- kartoittaa tehostetun tuen tarvetta.

Pystyäkseen tukemaan lasta arjessa päiväkodin henkilöstölle on annettava riittävästi tietoa suunnitelluista tukitoimista ja kuinka niitä tulisi toteuttaa.

Erityislastentarhanopettaja kartoittaa:

- hieno-, visiomotoriikan ja hahmotuksen kehityspoikkeamia,
- lieviä puheenkehityksen viivästymiä.

*Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on laadittava henkilökohtainen **varhaiskasvatussuunnitelma** lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattava tavoitteet lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitseman tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen. [Varhaiskasvatuslaki 580/2015](#), § 7*

Tukitoimet ja toimenpiteet

Koulukuraattori:

- ehkäisee varhaisessa vaiheessa koulunkäyntiin liittyviä ongelmia,
- tukee lasta arjessa,
- tukee lapsen seurustelua tovereiden kanssa,
- auttaa lasta ympäristöönsä suhtautumisessa,
- kannustaa lasta harrastustoimintaan,
- pitää yhteyttä sovittuihin verkostoihin ja huoltajiin.

Erityisopettaja

- suunnittelee ja toteuttaa opetukseen liittyviä tukitoimia ja kartoittaa muiden toimenpiteiden/muun tuen tarvetta koulunkäyntiä varten,
- tarkkailee lasta/nuorta ryhmässään.

Monialaisen asiantuntijaryhmän tehtävä on moniammattiliisesti suunnitella tukitoimia lapsen/ nuoren koulukäynnin tueksi. Suunnitelleet tukitoimet kirjataan/ päivitetään opiskeluhoitokertomukseen.

Vastuu selvitystyössä

Erityisopettajan kartoitukseen:

- hieno-, visiomotoriikan ja hahmotuksen kehityspoikkeama,
- lievissä puheenkehityksen viivästymissä.

Koulu

Jos lapsi/nuori oireilee, otetaan ensisijaisesti yhteyttä huoltajiin. Erityisopettajaa, kouluterveydenhoitajaa ja koulukuraattoria konsultoidaan varhaisessa vaiheessa

Tarvittaessa konsultoidaan monialaista asiantuntijaryhmää ([katso Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, 1287/ 2013, § 19](#)) tai mahd. muu moniammattillista verkostoryhmää.

Lastenneuvolan/ kouluterveydenhuollon terveydenhoitaja

- Tukee ja neuvoo perhettä arkirutiineissa (esim. ruokailu, nukkuminen, ruutuaika).
- Konsultoi tarvittaessa lääkäriä, psykologia ja/ tai terapeuttia.
- Ohjaa lasta jatko-toimenpiteisiin/ tutkimuksiin peruspalveluissa.

- Kerää lapsen/nuoren terveystiedot
- Neuvolan terveydenhoitaja vastaa [Lene-kartoituksen](#) tekemisestä ja huomioi poikkeamia lapsen kehityksessä.
- Selvittelee perhetaustoja ja perhetilannetta: arki, ruokailu, nukkuminen, ruutuaika, harrastukset, lapsen vahvuudet ja taidot, toverisuhteet ja mahdolliset kehityksen haasteet.

Vastuu selvitystyössä

PTH- lääkäri

- Neuvolakäynteihin liittyvät terveystarkastukset,
- Selvittää vaihtoehtoisia diagnooseja ja taustasyitä,
- Määrittää somaattisen ja perusneurologisen statuksen,
- Tekee tarvittaessa lähetteen erikoissairaanhoidon (palveluketjun läheteindikaation mukaisesti).

Lääkärillä on oltava käytettävissä diagnoosiin kannanottoa/mahd. lähetettä varten:

- koulun/ päiväkodin ja huoltajien kuvaus tilanteesta ja lapsesta (haastattelut ja täytetyt oirekyselylomakkeet)
- leikki-ikäisen neurologinen kehitys-kartoituksen tulokset (LENE)
- psykologin arvio
- anamneesi (sukuanamneesi, raskaus, synnytys, päihdealtistus, psyko-sosiaalinen kehitys, sairaudet, oireet; uhmakkuus, käytösongelmat, tunne-elämän vaikeudet, arkirytmii, lapsen/nuoren päihteidenkäyttö, harrastukset),
- laboratorionkokeita (tarpeen mukaan).

Erityisesti muistettava (erottamisen/selvittämisen vuoksi):

- pitkäkestoinen stressi,
- posttraumaattinen stressihäiriö,
- perheen psykososiaaliset ongelmat,
- uniapnea, astma, epilepsia, keliakia,
- aistitiedon säätelyn ja käytöshäiriöt

Toimenpiteet, selvitykset ja muut vastualueet

Psykologi (koulu-/neuvolapsykologi)

* *Palvelujen järjestäminen vaihtelee eri kunnissa*

Perheneuvola

* *Palvelujen järjestäminen vaihtelee eri kunnissa*

- Tukee lapsen/nuoren tunne-elämän kehitystä
- Tukee ja arvioi vanhemmuutta ja perheen keskinäistä vuorovaikutusta
- Kartoittaa ja vahvistaa perheen voimavaroja

Psykologi arvioi ja kartoittaa ongelmat:

- huomioi lasta ryhmässään,
- kartoittaa tilannetta vanhempien kanssa, tekee alustavan seulonnan oirekyselylomakkeen avulla
- kartoittaa lapsen/nuoren tunne-elämää ja arvioi tarkemmin lapsen/nuoren kognitiivisen ja sosio-emotionaalisen kehityksen tasoa.
- määrittää tarkkaavaisuus-häiriön luonteen (hyperaktiivisuus, impulsiivisuus, toiminnanohjauksen taidot, tarkkaamattomuus).

Sosiaalityöntekijä

Yhteydenoton perusteella tehdään palvelutarpeen arviointi [Sosiaalihuoltolain \(1301/2014\)](#) mukaan

Sosiaalityöntekijä

- kartoittaa perheen tarpeita yhdessä heidän kanssa (tarvittaessa kotikäynnillä),
- antaa neuvoja eri tukitoimien mahdollisuuksista ja oikeuksista,
- tukee perheen toimintakykyä, kokonaistilannetta ja voimavaroja,
- tukee perhettä arkitilanteissa.

Tukea perheille järjestetään ensisijaisesti yleisten perhepalvelujen piirissä. Tarkoitus on tarjota perhepalveluja ja riittävästi tukea jo varhaisessa vaiheessa.

Katso liite: [Sosiaalihuollon tukimuodot lapsiperheille](#)

Terapeutit

Toiminta-, fysio-, ja puheterapeutit

Puheterapeutti arvioi ja tukee:

- kommunikaatiota,
- puheen ja kielen ymmärtämisen,
- ilmaisun tasoa.

Toimintaterapeutti arvioi ja tukee:

- lapsen sensorisia ja motorisia perusvalmiuksia,
- visuaalista hahmottamista,
- keskittymistä ja toiminnanohjausta,
- lapsen leikkiä ja sosiaalisia taitoja,
- osallisuudesta,
- ohjaus lapsen ja nuoren lähihenkilöille.

Fysioterapeutti arvioi lapsen/ nuoren motorisia kehityspoikkeamia

Verkostoryhmä

* Verkostoryhmien järjestäminen vaihtelee eri kunnissa

- Tekee tilannekatsauksen ja jatkosuunnitelmat,
- Sopii työntekijöiden ja perheen vastuusta,
- Sopii seurantakokoukset,
- Kirjaa sovitut asiat,
- Välittää tietoa oikealle taholle, esim. opiskelijahuoltoon.

Verkostotyöryhmään osallistuu toimijoita harkinnan mukaan (huoltajat, opettaja, erityisopettaja, terveydenhoitaja, lääkäri, esh, perheneuvola, sosiaalitoimi, perhetyö, nuorisotyö, terapeutit).

Mikäli useampi ammattilainen osallistuu lapsen tukitoimien suunnitteluun, lapselle/perheelle on nimettävä vastuutyöntekijä, johon vanhemmat voivat olla yhteydessä.